

# INDIVIDUAL TALIM SHAROITIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYA KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH TEXNOLOGIYALARI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti  
p.f.f.d (PhD), dotsent B.S.Axmadaliyev

## Аннотация

Maqolada “Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasi”ni amalga oshirishda oliy ta’lim tizimining vafalari va tarbiyaviy ishlarni klasterli yondashuv asosida tashkil etishning pedagogik zarurati haqidagi fikr-muloxazalar bayon etilgan. Shuningdek, oliy ta’lim jarayonida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish mazmuni va mezonlari ilmiy manbalar asosida yoritilgan.

**Kalit so’zlar:** Ta’lim, bilim, tarbiya, uzluksizlik, ma’naviyat, muxit, shaxs, sadoqat, mafkura, ijtimoiy, siyosiy, axloq, konsersiya, pedagogika, psixologika, madaniyat.

## Аннотация

В статье описаны недостатки системы высшего образования в реализации «концепции непрерывного духовного образования» и педагогическая необходимость организации воспитательной работы на основе кластерного подхода. Также на основе научных источников освещены содержание и критерии организации воспитательной работы в процессе высшего образования.

**Ключевые слова:** Образование, знание, воспитание, преемственность, духовность, среда, личность, лояльность, идеология, социальная, политическая, мораль, забота, педагогика, психология, культура.

## Annotation

The article describes the shortcomings of the higher education system in the implementation of the "concept of continuous spiritual education" and the pedagogical necessity of organizing educational work based on a cluster approach.

Also, the content and criteria of organizing educational work in the process of higher education are covered based on scientific sources.

**Key words:** Education, knowledge, upbringing, continuity, spirituality, environment, personality, loyalty, ideology, social, political, morality, concernation, pedagogy, psychology, culture.

Yoshlar tarbiyasiga qaratilayotgan judayam yuksak ishlar amalga oshirilmoqda xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidyentining “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” 2019 yil 3 maydagi PQ-4307-son Qarori, “Oliy ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2017 yil 20 apreldagi PQ-2909-son Qarori, 2017 yil 27 iyuldagi “Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika institutini tashkil etish to‘g‘risida” PQ-3152 sonli Qarori hamda 2018 yil 27 iyundagi “Yoshlar-kelajagimiz” Davlat dasturi to‘g‘risida Farmonida belgilangan vazifalar ijrosini ta’minlashda ma’naviy-ma’rifiy, tarbiyaviy-axloqiy, ijtimoiy-siyosiy ishlarning mohiyatini institutdagi pedagogik ta’limning axloqiy mazmunidan kelib chiqqan holda “Ta’lim + Bilim + Tarbiya + Ishlab chiqarish” tamoyili asosida amalga oshirishni taqozo etmoqda.

“Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasi”ning tarbiya boshlang‘ichlari asosini quyidagi qoidalar tashkil etadi:

1. Ma’naviyatli shaxsning muhim belgisi insonning fuqarolik, shaxsiy xususiyatlari integral tavsifi va ruhiy-fiziologik etukligi sifatida tushuniladigan ijtimoiy-insonparvar omilkorligidir. Tajribalar shuni ko‘rsatmoqdaki, axloqsizlik, mas’uliyatsizlik, ruhiy tayyor bo‘lmaslik bugungi kunda nafaqat kasbiy ziyon darajasini ifodalaydi, balki o‘zida kutilmagan xavf-xatar va jinoyatni ham namoyon etadi. Aynan axloqiy-ruhiy tayyor bo‘lmaslikning o‘z kasbiy faoliyatning u yoki bu turini amalga oshirishda vujudga keladigan kutilmagan vaziyatlarni hosil qiladi.

2. Ijtimoiy-insonparvar omilkorlik keng ma’noda inson mohiyatini hayotiy faoliyat shakli sifatida to‘la ifodalovchi samarali qayta o‘zgartish faoliyati

rivojlanishini anglatadi. Bunda shaxsning tashqi sharoit holatiga mohiyatli ta'sir etishga qodirligi, ularni ichki nazariy mexanizmidan o'tkaza bilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Ijtimoiy-insonparvar omilkorlikning tarkibiy qismini pedagogik omilkorlik – ta'lim-tarbiyaning psixologik-pedagogik asoslarini bilish tashkil etmog'i lozim. Bu umumpedagogik tayyorgarlikni umumiy va kasbiy pedagogik ta'limning barcha darajalari mazmuniga, shaxs rivojlanishining hamma davrlardagi tarbiya jarayoniga kiritish zarurligini hamda shunday sharoitdagina jamiyat uning ijtimoiy-pedagogik infratuzilmasi asosini tashkil etadigan pedagogik madaniyatning zaruriy darajasiga erishishini nazarda tutadi.

Tarbiyaviy ishlarni takomillashtirishda klasterli yondashuv faoliyatining etakchi maqsadi-integrallashgan bilimga ega bo'lgan yosh mutaxassisni etishtirishga qulaylik yaratadigan, omilkorlik bilan bir qatorda-o'zida kasbiy, umumkasbiy, umuminsoniy bilimlar, ko'nikma, malakalar hamda ahloqiy fazilatlar uyg'unlashuvini, sub'ekt tomonidan kasbiy faoliyatni, o'z vazifalarini bajarish samaradorligini ifodalaydigan ijtimoiy-pedagogik infratuzilma yaratishdan iboratdir.

Shunday qilib, klasterli yondashuv maqsadi insonning kasb egallashi orqali uning ma'naviy, axloqiy, intellektual va psixomotor potensialini to'la ochishdan iboratdir. Shu bilan bir qatorda, shaxs malakali, raqobatbardosh mutaxassis bo'lishi uchun mutaxassisning vazifa tavsifiga urg'u beriladi. Shaxs parametri (sifati, xususiyati, individual xususiyatlari va shu kabi) tizim hosil qiluvchi omil maqomini oladigan maxsus ko'nikmaga nisbatan etakchi ahamiyat kasb etadi. Talabalarning qobiliyati, o'ziga xos individual xususiyatlari ularga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda klasterli yondashuvni tatbiq qilish bitiruvchining kasbiy tavsifi, ko'p bosqichlilik asosida yo'naltirish bo'yicha pedagoglarni tayyorlash, "Talabalarni psixologik-pedagogik tayyorlash asoslari" kursi bo'yicha tajriba o'quv dasturlaridan iborat o'quv dasturiy hujjatlarni ishlab chiqishni talab qiladi. Dasturlashtirilgan ta'limga oid binar darslardan foydalanish

amaliyoti, chuqurlashtirilgan tarzda sinovlar va imtihonlar, fakultativlar kompleksi kabi integrallashgan faoliyat elementlarini ham singdirish lozim. Talabalarni ijtimoiylashtirish va kasbiy tayyorlashda ishtirokchilardan har tomonlama tayyorgarlik hamda qobiliyatni namoyon etishni talab qiladigan bo'sh vaqtni samarali o'tkazishning "Bilimlar kuni", "O'qituvchi va murabbiylar kuni" kabi shakllari ham katta ahamiyatga ega.

Pedagogik klaster yondashuvi asosida tarbiyaviy ishlar mexanizmini takomillashtirish ta'lim-tarbiyaning psixologik xususiyatlarini ushbu yo'nalishlar doirasida etarlicha chuqurlashtirib yoritishni mo'ljallaydi

Tarbiya jarayonini tashkil etishga-pedagogik klaster yondashuvidan foydalanish tahlili yakunida quyidagilar: a) oliy ta'lim samaradorligini ta'minlash, tarbiya jarayoni maqsadi, tuzilishi va mazmunini asoslashda tashkiliy-pedagogik sharoitlar o'rni hamda vaqtini belgilash;

"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ni amalga oshirish, mustaqillikning ma'naviy asoslarini mustahkamlash, ayniqsa, talaba yoshlarning qalbi va ongiga Vatanga muhabbat, pedagogik ta'limga sadoqat tuyg'ularini chuqur singdirish, mutaxassislikning tarbiyaviy asoslarini yaratish dolzarb ahamiyatga ega. Shu bilan birga, xalqaro maydonda mafkuraviy, g'oyaviy va informasion kurashlar kuchayib borayotgan hozirgi murakkab va tahlikali davrda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni zamon talablari asosida tashkil etish, yoshlarni turli mafkuraviy hurujlardan himoya qilish, yoshlarning hayotga ongli munosabatini shakllantirish, yon-atrofdagi yuz berayotgan voqealarga daxldorlik hissini oshirish vazifasi pedagogik ta'lim sohasining talaba-yoshlari bilan ishlashda aniq va samarali natija beradigan tizimni yaratish maqsadga muvofiqdir.

## **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida» 2019 yil 3 maydagi PQ-4307-son Qarori.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 6 noyabrdagi “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6108-sonli Farmoni.
3. Abdullaeva B.S. Fanlararo aloqadorlikning metodologik-didaktik asoslari (ijtimoiy-gumanitar yo‘nalishdagi akademik liseylarda matematika o‘qitish misolida): Ped.fan.dok... diss. –Toshkent, 2006.
4. Botirova Sh.I. Adabiy ta’lim klasterining ilmiy-nazariy asoslari. Ped. fan. dok. (DSs) diss. avtoref. – Chirchiq, 2021.
5. Ismoilova Z.K. Ma’naviy-axloqiy tarbiyaning nazariy va eksperimental-metodik asoslari: Dis...ped. fan. d-ri. – T., 2006.
6. Беспалко, В.П. Основы теории педагогических систем: проблемы и методы психологик-педагогического обеспечения технических обучающихся систем: монография [Текст] / В. П. Беспалко. – 3-э изд. – Воронеж: Изд-во Воро- неж. ун-та, 2011.
7. Axmadaliev,B.(2024).TARBIYAVIY ISHLARNI TAKOMILLASHTIRISHDA INOVASION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. *Modern Science and Research*, 3(11), 317-323.
- 8.Akhmadaliyeva, M. (2024). THE HARMONY OF IMAGE AND LYRIC HERO IN THE POETRY OF THE POETRY. *Web of Technology: Multidimensional Research Journal*, 2(11), 390-393.